

Romano Lil

Romano Lil
2011, Leto / No. 2

Vse pravice pridržane: Društvo Romski informacijski in znanstveno-raziskovalni center Slovenije - Anglunipe, Linhartova cesta 13, 1000 Ljubljana
<http://www.anglunipe.si>
drustvo.anglunipe@gmail.com

Zveza Romske Skupnosti Umbrella - Dežnik
Litijska cesta 81a, Ljubljana, Slovenija

*Odgovorni urednik: **Haris Tahirović***
*Likovni urednik: **Sebastian Žetko***
*Lektor: **Maja Jelenc***

Tisk: Kopilab d.o.o.
Fotografija na naslovnici: http://1.bp.blogspot.com/_jU6-Jvwufak/TNsfyViWdQI/AAAAAAAAATQU/drRWk2XfHvg/s1600/gypsy-woman.jpg

ISSN: 2232 - 3678

ROMANO LIL je vpisan v razvid medijev pri MK pod številko: 1667

Vse pravice pridržane. Kakršnokoli razmnoževanje je dovoljeno samo ob privolitvi avtorjev.
Romano lil je podprl Urad za narodnosti Vlade RS
Revija je brezplačna!

Uvodnik

Spoštovane bralke, spoštovani bralci! Pred Vami je druga številka romske revije Romano Lil.

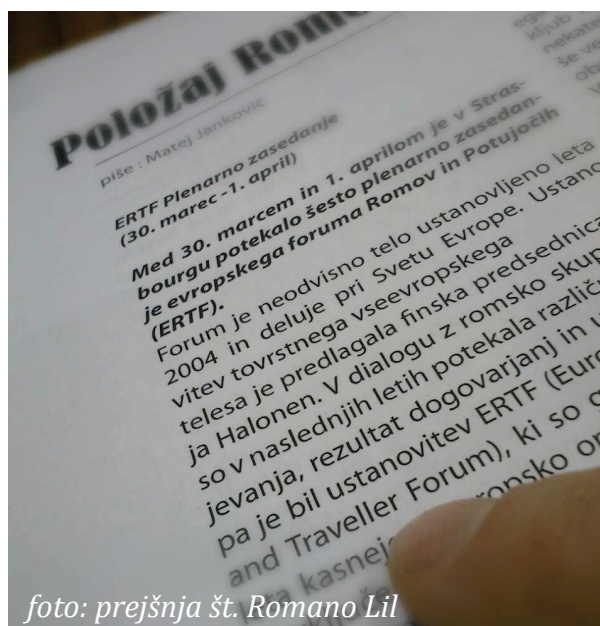
Uredniški odbor je ostal skoraj isti, tako da ga ne bi posebej predstavljali. Romano Lil, ste dragi bralci dobro sprejeli in smo na račun tega prejeli tudi veliko pohval. Naša vizija v bodoče je, da bi revijo sčasoma indeksirali v domače in mednarodne baze podatkov. Aktualne številke časopisa so javnosti dostopne tudi na naši spletni strani RIC Anglunipe, ter na portalu Digitalne knjižnice Slovenije (dLib). V letu, ki je pred nami, Vam želimo omogočiti tudi digitalno listanje po reviji. Vsem ostalim, ki Vam je tiskana izdaja bolj pri srcu, pa revijo najdete v pisarni romskega društva Anglunipe-RIC na Linhartovi c. 13 v Ljubljani. Bralke in bralci ste veliko pohval namenili tudi oblikovni podobi romske revije; podobo revije smo sicer posodobili že s prejšnjo številko, vseeno jo je pa naš likovni urednik Sebastian Žetko spravil še bolj v korak s časom.

V tokratni številki boste bralci našli vsak nekaj zase. G. Haris Tahirović je pisal o človekovih pravicah in pravic manjšin v RS, katere pa naša ljuba dežela še vedno, v celoti ne upošteva. Objavljamo tudi članke, povzetke in poročila o že izvedenih konferencah, katere so potekale tekom leta 2011. Najdete tudi lahko povzetke člankov romskih agencij iz JV Evrope. Sledijo poročila o domačih in mednarodnih dogodkih. V tej številki Vas želimo seznaniti tudi z uspešnim pričetkom projekta ESS za ranljive družbene skupine, ki smo ga v letu 2011 prijavi in se bo zaključil v mesecu septembru 2012. V članku si lahko preberete podroben opis modulov projekta OKO, katerega podpira ESS in imate še vedno možnost prijave na delavnice, če Vas za-

nima tovrstno sodelovanje.

Ni odveč, da Vas seznanimo tudi z novico, da bo v RIC Anglunipe Ljubljana pričel z oddajanjem svojega radijskega programa preko spletnega radia. Reviji Romano Lil smo v tokratni številki dodali nekaj etnoloških elementov, prvi tak poskus je pripravila Maja Jelenc, ki je zbrala nekaj receptov romske kuhinje, ter nekaj zanimivih člankov svetovno znanih osebnosti, ki imajo/so imeli romske korenine. G. Berisha Shemsedin, vidni član RD Anglunipe-Bodočnost iz Maribora, je v svojem članku opisal sodelovanje z društvom Frekvenca in predstavil sklop raziskovalne skupine z Romi in drugimi etničnimi skupinami.

Romano Lil je rezultat timskega dela, tako notranjih kot zunanjih sodelavcev. Ne smemo pa pozabiti finančne podpore Urada za narodnosti RS, ki je omogočil, da je Romano Lil ugledal luč. V prihajajočem letu Vam uredniški odbor Romano Lil želi veliko sreče, zdravja, zadovoljstva predvsem pa notranjega miru. ☺

Romano Lil št.2

Kazalo

Uvodnik str. 3

Romska Družba

Sodelovanje s frekvenco str. 6

Porjekt Oko str. 10

Apel javnosti str. 12

Mladi v akciji str. 14

Agencijske novice str. 15

Predsednik romske zveze
kandidiral str. 17

Znani Romi str. 18

Znanost

The annual meeting of the
Gypsy Lore Society str. 20

Svetovni dan romskega
jezika 2011 str. 23

Znanstveni monografiji str. 24

Romska etnološka zakladnica

Romska kuhinja str. 26

Odstop z vrha romske skupnosti

Marjana Drvariča so za predsednika Sveta romske skupnosti (SRS) izbrali januarja letos na nadomestnih volitvah, ko je z mesta predsednika odstopil Jožek Horvat Muc.

Drvarič, ki je kot romski pomočnik zaposlen na Osnovni šoli Puconci, je pojasnil, da se je za odstop s predsedniške funkcije odločil tudi zato, ker mu ni uspelo realizirati projektov, kot sta izobraževanje članov SRS in okrogla miza na temo uresničevanja nacionalnega programa. Ob tem je dodal, da bi bilo prav, da bi bil predsednik SRS v prihodnje profesionalno zaposlen in se tako dejansko ukvarjal le s to tematiko. Hkrati opozarja, da je SRS v času njegovega vodenja vložil ogromno truda v urejanje razmer v dolenskem romskem naselju Dobruška vas, kjer so Romi dobili skupno vodovodno pipo. Najvišji romski organ bo vodila svetnica Dušica Balažek. SRS po Drvaričevih besedah po pravilniku vodi najstarejši član in to je podpredsednica SRS in novomeška romska svetnica Dušica Balažek. Drvaričev odstop je Balažkovo presenetil, po pridobitvi konkretnih informacij pa ga razume, saj se tudi sama spopada z istimi težavami. Nemudoma je sklicala 3. sejo SRS, ki bo to soboto potekala v Murski Soboti. Že naslednji teden se bo najverjetneje sestala tudi komisija za kadrovske zadeve. Balažkova najverjetneje tudi kandidatka za predsednico.

Na naše vprašanje, ali bo med kandidati za predsednika tudi njeno ime, je Balažkova dejala, da verjetno bo, čeprav se ji že zdaj poraja vprašanje, kako bo po morebitni izvolitvi opravljala delo, saj ima enake težave, kot jih je imel Drvarič in jih imajo tudi drugi legalno izvoljeni romski predstavniki, tako

svetniki kot člani SRS.

„Na to problematiko opozarjamo že kar nekaj časa, pa dobivamo odgovore, da nam nihče ne more pomagati. Lokalna skupnost in država želita imeti romske funkcionarje in jih tudi imata, nihče pa ni poskrbel za ureditev njihovega statusa. Zahteve in pričakovanja vseh so, da so Romi zaposleni, kar nas čedalje več tudi je, vendar kot funkcionarji nimamo nobenih pravic, ki bi nam omogočale nemoteno udeleževanje na politični sceni. Vse zadeve na lokalni in državni ravni se rešujejo v dopoldanskem času, ko pa ne moremo biti zraven ali to storimo zelo težko, saj delodajalci nimajo osnove, da bi nam priznali odsotnost z dela,“ je končala Balažkova. 🌀

Sodelovanje s Frekvenco

Člani romskega društva Romano Anglunipe-bodočnost Maribor sodelujemo v Mariboru z društvom Frekvenca, ki je nastalo v sklopu raziskovalne skupine z Romi in drugimi etnijami pri Urbanih brazdah katere so eden od štirih sklopov, ki so nastali pod okriljem Evropske prestolnice kulture.

Projekt Etnomobil vodi raziskovalna skupina z Romi in drugimi etnijami (kasneje nastalo društvo Frekvenca), ki deluje v okviru Urbanih brazd. Smo skupina ljudi, ki v sodelovanju z različnimi strokovnjaki raziskujemo in rešujemo težave s katerimi se Romi in pripadniki drugih etničnih manjšin srečujejo v vsakdanjem življenju.

Tečaj romskega jezika

V zadnjih mesecih smo pripravili več obsežnih aktivnosti. Med glavne sodijo intenzivni tečaj romskega jezika, delavnice na Poljanah v Mariboru in srečanje z Romi iz Velenja in Grosuplja. Intenzivni tečaj romskega jezika sta vodila Zvezdan Ramič in Nebojša Selistarevič iz Vranjske Banje, ki delujeta v okviru Romskega kulturnega centra. Na desetdnevnem tečaju se nas je udeležilo dvanajst udeležencev (Romov in Neromov) spoznali smo osnove romske zgodovine, naseljevanje Romov po svetu in v Sloveniji ter osnove sporazumevanja v romskem jeziku. Udeleženci smo se naučili šteti, opisati dele telesa, osebne zaimke, pravilne izgovarjave ter njihove pomene. Na primerih romskih pesmi smo se udeleženci preizkusili tudi s prevajanjem romske literature. Po desetdnevnem tečaju nas je devet udeležencev uspešno zaključilo preizkus znanja. Zaradi velikega zanimanja bomo v bližnji prihodnosti romski tečaj nadgradili. Začeli smo se izobraževati, ker se nam zdi znanje romskega jezika skoraj prvi pogoj za spoznavanje in

razumevanje romske kulture oz. identitete in naši tečaji se bodo še nadaljevali, vse do tiste stopnje, ko bodo vsaj nekateri posamezniki pridobili znanje za samostojno uporabo romskega jezika. Ob tem pa bomo kot dolgoročno sled izdali tudi prvi večji in za mariborske Rome primeren slovar, ki bo ostal oz. bil koristen še drugim zainteresiranim v prihodnje.

Delavnice na Poljanah

Rad bi vas obvestil, da v Mariboru Romi živimo večinoma razseljeni po mestu Maribor in njeni okolici. Edini prostor, kjer je veliko romskih družin na malem prostoru so bloki na Poljanah. Neprofitna stanovanja na Poljanah sta pred štirimi leti zgradila Javni medobčinski stanovanjski sklad Maribor in Stanovanjski sklad Republike Slovenije.

“Smo skupina ljudi, ki v sodelovanju z različnimi strokovnjaki raziskujemo in rešujemo težave s katerimi se Romi in pripadniki drugih etničnih manjšin srečujejo v vsakdanjem življenju.”

Ker bloke z vseh strani obdajajo prometne ceste, nakupovalno središče, industrijska cona, bencinska črpalka in ker pred bloki stoji še krožišče, otroci iz socialno ogroženih družin nimajo prostora za igro, rekreacijo ali ustvarjanje. Koncentriranje socialno šibkih in etnično raznolikih mladih družin na prostorsko neustrezno lokacijo brez primernih površin za igro otrok ter s prekomernim

Mladi Romi iz mariborskega okoliša

zvočnim in prometnim onesnaženjem že samo po sebi sproža tendence h konfliktom in vandalizmu.

Z različnimi programi skušamo premostiti segregacijo in diskriminacijo, ki nastaja v tem delu mesta, ter vzpostaviti sodelovanje z ženskami, učne delavnice za otroke iz blokov in glasbeno terapijo. Delavnice na poljanah potekajo vsakih štirinajst dni pred bloki in vsakokrat izberemo po več delavnic hkrati (delavnice risanja, pogovore o romski

problematiki, lutkavne predstave, glasbene delavnice, ustvarjalne delavnice in fotografske delavnice) tako, da otrokom in staršem ni dolgčas na delavnicah. Izvajajo jih najrazličnejši strokovnjaki, ki delujejo na različnih področjih (socialnega dela, kulture, sociologije, antropologije, ekologije, agronomije, prava in prometa). Vsakokrat po delavnicah preverimo učinke opravljene ter določimo temo glede na potrebo stanovalcev za prihodnje delavnice. Npr. imeli smo odlično kolesarsko delavnico, ki smo jo organizirali s pomočjo naših kolegov iz skupine Teleport (to je projekt, ki se ukvarja z razvojem kolesarstva v Mariboru). Obvestili smo stanovalce z letaki par dni prej. Na delavnico so nas otroci in starši spraševali če je popravilo koles zastoj. Delavnica je bila zastoj, ampak naš način dela ni bil takšen, da mi vse naredimo, ampak, da otroke naučimo, da popravijo svoje kolo sami mi pa jim pri tem le pomagamo. Likovne delavnice vodi akademski slikar Mihael Rudl. Ima več let-

ne izkušnje z vodenjem tečajev in delavnic namenjenih različnim starostnim skupinam, ki so potekale v Ljubljani, Škofji Loki in Mariboru. Vodi tečaj risanja in slikanja ter oblikuje promocijski material za nevladno organizacijo ZULK. V okviru projekta Šnelkurs stripa vodi delavnice stripa po modelu Cirila Horjaka. Prav tako izvajamo fotografske delavnice, pri čemer učimo otroke, kakšni so postopki za pravo slikanje? Uporabljamo tri fotoaparate. Otroci se najprej naučijo, kje sprožiti? Kje pogledati sliko, ki si jo posneli, kako pravilno držati fotoaparat, kako je treba v fotografijo zajeti celotno sliko. Nato dobijo otroci fotoaparate in gredo prosto fotografirati predmete ali osebe, ki jih skupaj izberemo. Pomembno je, da upoštevamo še mnenja otrok, kaj si želijo, kaj bi se še radi naučili in mi na osnovi tega sooblikujemo oz. pripravimo naslednjo delavnico ali aktivnost.

Ko napravijo približno dvajset posnetkov pridejo nazaj in skupaj predebatiramo kaj je prav in kaj ne. Razložimo napake in pohvalimo dobro opravljene slike, nato poizkusijo sami še enkrat napraviti boljše posnetke kot prej. Na eno delavnico smo vključili tudi lutkovno skupino Bičikleta pod vodstvom Brigitte Leban. Izvedla je lutkovno predstavo Ciganski Muzikant. Po prihodu pred bloke smo pripravili prostor, kjer smo postavili voz za izvedbo predstave, ozvočenje in glasbo. Otroci so bili zelo radovedni in so potrpežljivo in z radovednostjo kar 30 min prej že sedeli in čakali na začetek predstave. Ker je bila predstava narejena pred blokom, kjer so poleg otrok tudi starši so vsi bili deležni delavnice ali dogodka kjer se jim je predstavila nova kulturna vsebina (lutke). In tudi takrat je naše delo bilo skupno oz. skupaj z udeleženci iz soseske. Namreč, ker smo potrebovali elektriko smo dobili podporo od družine, ki je z balkona omogočila napajanje. Pri delu na terenu je najbolj pomembna iznajdljivost in volja do ustvarjanja, te pa nam ne manjka.

Izlet v Grosuplje

Pri Urbanih brazdah smo konec poletja organizirali izlet v Grosuplje skupaj z Romi iz blokov na Poljanah in romskim društvom Romano vozo iz Velenja. Obiskali smo romsko društvo Romi gredo naprej. V kulturnem domu Grosuplje, kjer so nas pričakali člani društva Romi gredo naprej smo na sestanku predstavili Urbane brazde, Etnomobil in delavnice na Poljanah, spoznali življenje tam živečih Romov, vrsto jezika, ki ga uporabljajo in težave s katerimi se srečujejo Romi tam.

Ugotovili smo, da s skupnim sodelovanjem in znanjem lahko drug drugemu zelo pomagamo. Za naše delo je zelo pomembno spoznati čim večje število različic romskega jezika. Gledališče Bičikleta je pod vodstvom Brigitte Leban izvedlo delavnico izdelovanja lutk in lutkovno predstavo Bici-Kleta.

Skupina okrog Etnomobila enostavno sledi interesom, ki se pojavljajo v skupnosti. Npr. če se med šolskim letom pojavi potreba po učni pomoči lahko naše dejavnosti naravnano tako, da otroci pridobijo dodatna koristna znanja, ki jim bodo pomagala za izboljšanje učnega uspeha. Če ugotovimo da nekomu manjkajo informacije z različnih socialnih področij, lahko skupaj poiščemo pravilno usmeritev oz. napotitev, ki bo koristila tej osebi, da uresniči svoj interes.

Izvajanje delavnic za otroke

Na romskem društvu Romane Anglunipe-bodočnost Maribor (v nadaljevanju RD RAB MB) smo letos izvajali delavnice za otroke v okviru projekta Kulturna produkcija mladih Romov, ki so ga do letošnjega leta izvajali na društvu Združenje ustvarjalnih ljudi na področju kulture (ZULK). Zaradi ne poznavanja romskega jezika, ki je popolna novost za otroke (otroci so povsem drugi kot prejšnja leta in ne govorijo romskega jezika, saj jim je materin jezik albanski) smo projekt razširili iz predvidenih 24 delavnic na 32 delavnic, saj so otroci težje spoznavali romski jezik in se težje učili romskih pesmi. Delavnice smo izvajali na RD RAB MB na naslovu Koroška cesta 5 in je bilo izvedenih do sedaj 32 delavnic z naslednjo tematiko: delavnice risanja pod vodstvom akademskega slikarja Mihaela Rudla, DJ delavnice pod vodstvom Sanjin Jašar-a, glasbene delavnice z pripravo avtorskega besedila pod vodstvom Hazemine Đonlić in glasbene spremljave na tolkala

pod vodstvom Tadej-a Furlan-a. Smiselnost projekta se je pokazala v odnosih, ki so nastali med mentorji in udeleženci delavnic. Integracija, kot eden od pomembnejših ciljev projekta, prihaja do izraza v medsebojnih odnosih, kjer so otroci skozi metode delovanja mentorjev in obravnavanja njih samih, dojemanje »zunanjega sveta« občutili kot nekaj s čemer se lahko poistovetijo, kar je do sedaj v njihovem svetu bilo skorajda nedosegljivo ravno zaradi premalo skupnih interakcij z ne-romsko populacijo izven uradnih obveznosti kot je šolanje.

Delavnice je redno obiskovalo med 15 in 20 otrok. Končno produkcijo ali koncert smo izvedli v MMC Kibla v Mariboru 15. novembra 2011. otroci so se veselili tega koncerta in so ga nestrpno pričakovali. Za koncert so otroci z mentorji pripravljali predstavitve dveh romskih pesmi, dveh verskih pesmi – ilahij, plesne točke in vrtenje elektronske glasbe DJ-anje. Priprave so potekale po načrtu in koncert je bil dobro obiskan. ☀

Mlada romska plesalka

Projekt OKO

Predstavitev projekta: *Oku vidi drugače - mi vidimo enako / jakh dikhe la so amen našti te dikha, amen sa šajte dikha jekh*

Izobraževanje in usposabljanje v okviru projekta JPR-ESS - 2011-2012

Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podpora njihovi socialni vključenosti. Izobraževanje in usposabljanje pripadnikov ranljivih družbenih skupin bo potekalo po sistemu »*learning by doing*«, kar pomeni, da se teoretično znanje mentorjev ter njihove bogate praktične izkušnje s terena, različnih zvrsti novinarskih žanrov prepletено odvijajo v pedagoškem procesu. Mentorjeve bogate izkušnje, ki so jih pridobivali z marljivim delom doma in tujini, jih bodo v izobraževalnem procesu prenašali na praktikante. Vsi mentorji imajo izkušnje z delom z ranljivimi družbenimi skupinami, saj večina mentorjev izhaja iz ranljivih družbenih skupin in so po svojem izobraževanju uspešno nadaljevali novinarsko, fotografsko, mentorsko in strokovno pot na področju medijev, novih medijev in spletne tehnologije. Več o projektu tudi na spletni strani:

<http://www.anglunipe.si/p/ess-projekt.html>

Izobraževanje poteka v petih modulih:

- I. Modul - govorno izobraževanje, kultura govora, zborna izreka in javno nastopanje
- II. Modul - novinarski modul
- III. Modul - tonski tehniki / montažerji zvoka
- IV. Modul - digitalna fotografija in fotoreportaža

V. Modul - spletno novinarstvo in novi mediji

I. Modul – govorno izobraževanje, kultura govora, zborna izreka in javno nastopanje
Kultura govora je pomembna vsebina našega vsakdanjika, ravno tako javno nastopanje v živo ali pred mikrofonom. Pomemben element pravilne izgovorjave, pravilnega naglaševanja in poznavanja pravil SSKJ ter fonetike je danes toliko bolj pomemben, saj se velikokrat ne razumemo, ali pa govorimo preveč nerazložno, neartikulirano, s polno slovničnih napak in kot temu pravimo, z veliko jezikovne zmede. Tako kot veljajo slovnična pravila za slovenski knjižni jezik, enako veljajo tudi za romski jezik! Pravilno naglaševanje, izgovorjava in pravilna raba obeh jezikov, je ključ do uspeha dobrih govorcev.

Glavni mentor:

mag. Rinaldo Diricchardi, slovenski jezik s stilistiko in fonetiko;

Haris Tahirović in mag. Jožek Horvat - Muc, mentorja za romski jezik.

II. Modul - novinarski modul

Poznavanje medijev, zlasti pa še delovanje medijev, je v informacijski družbi 21. stoletja maksima modernega in uspešnega delovanja za vsakega novinarja. Predpogoj, da bi postali dobri, prodorni, inovativni novinarji v dobi informacijske tehnologije, se od vsakega bodočega novinarja pričakuje, da je sposoben delati v skupini, individualno, inovativno in samoiniciativno. Zbiranje informacij, tehtanje pridobljenih informacij ter odločitev odgovornega urednika, ali bo posredoval informacijo dalje, je za nekatere dolgo prehojena pot. Novinarji se kalijo dolga leta. Ni vsak podatek informacija. Potrebne so temeljite poti, preverjanja na terenu ter preverjanja zlasti obeh vpletenih v neki

informaciji.

Kaj so mediji? Kako posredovati informacijo? Komu posredovati informacijo? Kako komunicirati z mediji? V sklopu tega modula bomo spoznavali sodobne in nove medije, komunikacije, zvrsti komunikacije.

Glavni mentorji: mag. Jožek Horvat - Muc, Monika Sandrelli, Jasmina Ahmetaj, Haris Tahirović

in mag. Rinaldo Diricchardi

III. Modul - tonski tehniki/montažerji zvoka

Radijski tonski tehnik, montažer zvoka, snemalec zvoka, zvokovni mojster, tonski mojster. Kar nekaj poimenovanj za izredno pomemben radijski poklic, je v sodobni medijski tehnologiji in v moderni informacijski družbi težko pogrešljiv člen vsake dobre radijske postaje. Tonski tehnik je člen med novinarjevo posredovano informacijo, brez tehnika, posredovana informacija nima poslušalca. Sodobna tehnologija omogoča radijskim sodelavcem, da nekatere programske zvrsti namesto njih opravi računalnik, kljub vsemu, pa je tudi pri digitalizaciji in modernizaciji medijev potrebna tehnikova spretnost, znanje, izkušnje. Ker je spletni radio sodobni medij 21. stoletja, se tehnik pripravlja na nove izzive in nenehne inovacije spletnih komunikacij.

Glavni mentorji/tonski mojstri:

Matjaž Novak, Rudi Krvina, Sašo Ostojič, Haris Tahirović.

IV. Modul - digitalna fotografija in fotoreportaža

Fotografija nas hitro zasvoji in postane naš hobi. Ob pregledu fotografij pa hobi fotograf kaj hitro spozna, da potrebuje več fotografskega znanja. Marsikateri zanimiv motiv ni zajel tako kot si je želel, oziroma je podobno fotografijo v višji kakovosti opazil že nekje objavljeno - na spletu ali reviji. Fotografski modul je namenjen vsem navdušenim za fotografijo, fotoreportaže,

ki bi radi bolje spoznali lastnosti svojih fotokamer in osnove fotografske tehnike, ki že lahko pomagajo k lažjemu zajemu motiva. Dobra fotografska kamera »ujame« v svoj objektiv tudi najbolj skrivnostne utrinke našega življenja. Modula se lahko udeležite tudi tisti, ki bi šele po prvem delu tečaja spoznali opremo. Nato pa skupaj najdemo pravo kompaktno ali kamero DSLR za vas. Vpeljali vas bomo v skrivnosti fotografske opreme kot samega fotografiranja. Uporabljate kompaktno ali zrcalno refleksno kamero? Vseeno je, s katero pridete na naš fotografski tečaj. Osnove nastavitvev ter uporabe kamere so z vsemi enake. Prav tako bomo v praksi spoznali možnosti boljšega zajema naših motivov z vašo kamero.

Glavna mentorja sta Jaka Gasar in Sebastian Žetko.

V. Modul - spletno novinarstvo in novi mediji

21. stoletje je stoletje novih medijev, predvsem pa se čedalje bolj uveljavlja spletna televizija in spletni radio. Spletni medij je dosegljiv vsakomur in kjerkoli po svetu. Tudi romske organizacije po svetu so se prilagodile potrebam časa, saj so si preko spletnih tehnologij še bližje kot nekoč. Izziv sodobnega izobraževanja in usposabljanje za nove tehnologije in medije je osnovna naloga medijskega centra pri RIC Anglunipe, saj bo medijski center obenem tudi »inkubator« medijskih inovacij in podpornik novih tehnologij. Spletna novica je hitra novica, zato mora imeti vse prvine verodostojnosti in resničnosti. Tudi pri spletnem novinarstvu veljajo pravila, predvsem pa - kodeks novinarske etike.

Mentorji za spletno novinarstvo in nove tehnologije v spletnih medijih:

Haris Tahirović, Jasmina Ahmetaj, Monika Sandrelli, mag. Jožek Horvat - Muc in mag. Rinaldo DiRicchardi ☺

Apel javnosti ...

... institucijam in Vladi Republike Slovenije.

Haris Tahirovič, delegat pri ERTF (European Roma and Travellers Forum) ter predsednik Zveze romskih skupnosti v RS - Umbrella/Dežnik, Slovensko javnost opozarjam na nesprejemljivo stanje v Sloveniji, ki se riše v odnosu do neavtohtonih Romov v RS. Obenem pa apeliram na vse zainteresirane, predvsem pa na odgovorne in pristojne, da se način vse zainteresirane, predvsem, da se način reševanja problematike Romov v Sloveniji normalizira ter, da se prične spoštovati romsko skupnost, obenem pa preneha z razdvajanjem le te.

Poglavitni problem romske skupnosti v Republiki Sloveniji je v sistemskem in sistematičnem ločevanju na „avtohtone“ in „ne-avtohtone“ Rome. Zaradi takšne ločitve se razdvaja celotna romska skupnost v RS, obenem pa tako imenovani „ne-avtohtoni“ Romi, ki v Sloveniji povečini prebivajo že desetletja in so prav tako njeni državljani, mnogi pa so bili tudi „izbrisani“, nimajo pravice do finančnih prejemkov in vključevanja v razne projekte, saj so ti rezervirani za tako imenovane „avtohtone“ Rome. Prav tako so v večji meri zdravstveno in socialno ogroženi. Medtem pa so sredstva – večinoma črpana iz evropskih skladov - dodeljena za celotno romsko skupnost. Slovenska oblast torej na lastno pest prejemke iz evropskih skladov namenjene reševanju celotne romske problematike omejuje na zgolj določen del Romov, kar je povsem v nasprotju z evropskim duhom, enakopravnim obravnavanjem diskriminiranih in smiselnimi pristopi reševanja romske problematike, v prvi vrsti pa razdvaja, sicer pisano, a strnjeno romsko

skupnost. Varuhinja človekovih pravic v Republiki Sloveniji Zdenka Čebašek Travnik je v preteklosti že opozarjala na sistemsko izključevanje dela Romov. Čebašek Travnik je zahtevala ustavno presojo zakonske določbe, po kateri imajo le avtohtoni Romi pravico do političnega predstavnštva v lokalnih skupnostih, a ji Ustavno sodišče ni pritrnilo. Po presoji sodišča je kriterij „zgodovinskosti“ smiseln in ne-diskriminatoren. Dodalo je, da se določilo „avtohtonosti“ ne nanaša na druge pravice Romov. To žal ne drži. Zakon o Romski skupnosti v Republiki Sloveniji ponuja več možnosti za financiranja in tako imenovano pozitivno diskriminacijo romski skupnosti s političnim predstavnštvom.

„Poglavitni problem romske skupnosti v Republiki Sloveniji je v sistemskem in sistematičnem ločevanju na „avtohtone“ in „ne-avtohtone“ Rome.“

Ministrstvo za šolstvo v razpisih „Dvig socialnega in kulturnega kapitala v romskih skupnostih 2007/2013“, in „Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti 2010/2013“, ki ga v 85-odstotnem deležu financira EU iz Evropskega socialnega sklada, in predstavljata v aktualnem obdobju večja javna razpisa, sledi logiki zgoraj opisane delitve celotne romske populacije v Sloveniji. Še več, v svojih aplikativnih podprojekti, ki so izrazito selektivni po kriteriju „avtohtonih“ in „ne-avtohtonih“ Romov, so zajeti konzorcijski partnerji in projektni partnerji

po izrazito selektivnih institucionalnih (organizacijskih) in teritorialnih kriterijih.

.....
„Pričakujemo, da Vlada razume stisko v katero smo bili pahnjeni zaradi sistematičnega negiranja obstoja dela Romske skupnosti, podkrepljenim z sistemsko diskriminacijo.“
.....

Posledično je v slednjem razpisu izostalo skoraj polovica Romov v Sloveniji - gre za tako imenovane „ne-avtohtone“ Rome, oziroma več kot 6500 ljudi.

Tako so najbolj utrpele romske skupnosti po večjih mestih pa tudi na podeželju, saj so bila sredstva dodeljena le „avtohtonim“ skupnostim v Prekmurju in deloma na Dolenjskem, torej le okvirno tretjini (po izkustvenih kriterijih števila) vseh Romov v Sloveniji.

Pričakujemo, da Vlada razume stisko v katero smo bili pahnjeni zaradi sistematičnega negiranja obstoja dela Romske skupnosti, podkrepljenim s sistemsko diskriminacijo. Pričakujemo, da vlada in pristojne institucije razumejo, da se problemi z negiranjem in zatiskanjem oči, ne rešujejo.

Torej pričakujemo takojšnjo razreševanje problema, ki je plod njenega lastnega ravnanja. ☺

fotografija iz: <http://www.delo.si/assets/media/picture/20110206/romsko%20naselje.jpg>

Mladi v akciji

Poleg usposabljanja in izobraževanja na delavnicah za delo v medijih v RIC ANGLUNIPE, so mladi poprijeli tudi za delo z namenom, da bi se lahko v najkrajšem času lahko prvič zaslišala romska beseda na spletnem radiu Anglunipe.

Želje in pričakovanja, da bi v kratkem pričeli z oddajanjem spletnega radia, so velika. Od spletnega radia Anglunipe si veliko obetajo tako Romi kot ostale etnične/manjšinske skupine. Večina udeležencev usposabljanja pa na radiu vidijo svojo prihodnost kot napovedovalci, voditelji programa, tehniki ali novinarji. Odločbo MK o vpisu radia Anglunipe v razvid medijev najdete na naši spletni povezavi:

<http://www.anglunipe.si/p/dokumenti-ric-in-institutadocs-of.html>

Terne ki akcija

Ko Romano informacijski center, kidingjebes terne, Romane čhave thaj gadže kataro aver nacionalne manjine pe butijaja te šaj so posigjate kerelpes o romano studijo thaj romano. Radio/šunapastero Anglunipe so posigjate te šaje te keren buti terne čhave so panda kame te keren buti hem te kiden sikajiba pali buti sar tehnikija novinarija sar Roma sar gadže olese i romani organizacija vikinel sa ternen aven amenca. ☀

Na skrajni levi Haris Tahirović z mladimi postavlja radijski studio; foto: Emran Sakip

Agencijske novice

Ko Novi Bor – Cesko republika I policia ka kerel buti e Romane jekhinaja Hramomo taro Ramuš Muarem Jekhto di, 12 Dekemvri 2011

O sefi e policake ki diz Novi Bor ki Cehija vakerdža kaj ko sig vakti ka čiveven kamere te del arka e policijake te fajsal-kerel o incidenti thaj javer kriminalno implikacie.

Akaja kontrola si kerdjo taro konsekvence so startujndža I serija e atakoncar upral I Romani jekhin so dživdinen ki akaja dis thaj o nafajslakerde atakja.

Ko jekh sebepi so si bajrardo o kriminalni akale kotoreske ki diz akava video opservacija ka istemalkerel pe ki eliminacija e kriminaliteteske kote sar direktno sikavde si thaj kotor taro Romani jekhin.

Kalo hramosarel pe e Šutkake Hramomo taro Ramuš Muarem Jekhto di, 12 Dekemvri 2011

Astaribaja ki god so saj o dizutne tari majbari komuna e romenge ki lumija o Šuto Orizari saj te udzaren ko avutnipa. Premal olende nane šukaripa.

Nane infrastruktura, nane kapitalno industrijsko objekti, nane ekonomija nane perspektiva. Ki mapa tari komuna, oj tani naj koroli thaj naj paluni.

Sakoja komuna valjani te ovel ola mapa bašo avutnipe. Numa o bukja sar džana i Šutka tani ko but pharo drumo. Dali o korkori dizutne adžikerena pošukar perspektiva ki komuna kaj so dživdinena. But taro dizutne nasine hošale te vakeren plo gindipe, sose phenena na adžikerena nešto šukar. Šaj ka trampinen pe o bukja, numa odolese valjani thaj hari trampa e mentalitetese. A odova trampiba dzala hari phareste. Sa džikote na avela dži esavko trampiba. I Šutka ka ačol kali rupa.

V romskem naselju Šutka v Makedoniji, se vse več mladih Romov predaja nedovoljenim drogām in opojnim substancam. Prebivalci Šutke (Šutka Orizari) močno upajo in želijo, da bi v bližnji prihodnosti našli prostor, ki bi ga namenili odvajanju in zdravljenju od drog ter trdih substanc. V romskem naselju želijo, da bi se mladi Romi odločneje spoprijeli s to nevarnostjo, romski sokrajani pa bi jim pri zdravljenju pomagali in jih podpirali.

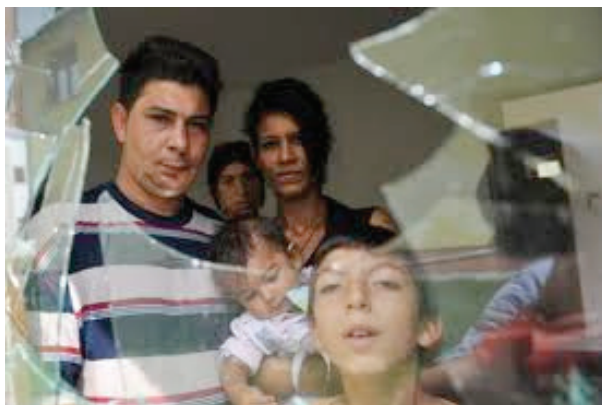
Krajani Šutke razmišljajajo o ustanovitvi posebne zdravstvene komune, ki je po Evropi poznana že vrsto let in ki žanje zavidljive uspehe pri zdravljenju narkomanov. Krajani

romskega naselja Šutka v Makedoniji, so se tudi dejavneje vključili v iskanje finančnih sredstev. Veliko sreče pri iskanju donatorjev in funančnih fundacij jim želi tudi RIC Anglunipe!

Invalidizirimi velesanka thargja po duseko thaj thabili

**Hramomo taro Ramuš Muarem
Kurkono dive, 11 Dekemvri 2011**

Kreis Kefaet (49) taro Veles muli erati kana sine astarti tari bari jagh so kerghja la korkoro. Aso i policija i džuvli sine ki invalidski orta thaj besel sine ko drom "Bogdan Karakostev" numero 185 paše ko 11 orithaj 35 minutja namangindo tharghja pe ko duseko kote pašljola sine em sine aštardo jaghaja em thabili dži kote ale o komsije. Opservacija kerghja i ekipa tari Urgentno medicina thaj SVR Veles. O ekspertija dikhen o karanbe e bare jaghake. O trupo nane dendo ki obdukcija soske i familia tari Kefaeta mangel aghjaar.

Makedonski romski mediji poročajo, da v Velesu beležijo vse več romskih brezdomcev. Mediji navajajo primer 49 letne romske invalidke, ki je zgorela v požaru. Ker naj bi domnevno šlo »samo« za Romkinjo, policija primera, zakaj je prišlo do požara, sploh ni preiskovala! Pravitako poročajo, da pri Romkinji niso opravili niti obdukcije. Novico o nesrečni romski invalidki, ki je zgorela v požaru je že potrdil predstavnik romske

organizacije iz Velesa.

Sar dzi ko proektia o Roma taro BiH? Hramomo taro Ramuš Muarem Kurkono dive, 11 Dekemvri 2011

O aktivistia taro romane NGO sektori em džene taro ministeriumi bašo manuškane njamja thaj nasutne satrtujndže serija lafi-keriba em dikhiba ki tema impelmentacija e akciono planenge ko lačariba e dživdipaske so arakhljoven o Roma tari BiH.

Ko agorutne duj berša hardzime si upreder pančh milionija eura ki implementacija e akciono plananeghe e Romencar thaj na dikhlje nisto. O problem si panda so klo sa akala projektija na sine involvirime ni jekh romani organizacija thaj javer.

V decembru 2011 so se na posvetu nevladnih organizacij v BiH, zbrali tudi romski aktivisti iz romskih nevladnih organizacij. Osrednja tema okrogle mize je bila: Izboljšanje programov nevladnih fundacij, ki so namenjene romski etnični manjšini v BiH ter nadaljnja strategija pri implementaciji razumevanja Romov, njihovega položaja ter njihovih socialnih potreb. V ta namen so domače in tuje nevladne fundacije namenile 5. milijonov evrov! K sodelovanju so pritegnili romske organizacije, ki poznajo potrebe domačih Romov, pravitako pa bodo romski projekt vodile domače romske organizacije. ☺

Predsednik romske zveze kandidiral

4. decembra 2011, smo volivci odločali o strankarski izbiri in njenimi kandidati za poslance v DZ RS in se Vam obenem tudi zahvaljujemo za vso izkazano podporo in glavo, ki ste jih namenili stranki SMS Zeleni in našemu romskemu kandidatu g. Tahirović Harisu, ki je tudi prvi romski kandidat, ki je kandidiral na državnozborskih volitvah.

Za kandidata in poslanca v DZ RS na listi SMS Zeleni je kandidiral g. Tahirović v volilnem okraju Fužine-Štepanjsko naselje in Sotočje! Vse življenje si prizadeva za enakopravno državljanstvo vseh državljanov, ki se izraža preko civilnih iniciativ, na lokalni in državni ravni. Moto g. Tahirovića je prepoznaven in je del njegove življenjske filozofije:

Mladim pravico do dela in prihodnosti - starejšim dostojno upokojevanje in človeka vredno starost!

Je goreč zagovornik sožitja bivanja med različnimi kulturami, ker se zaveda smisla globalnega državljanstva! Zavzema se za čisto okolje, dostop do pitne vode, ne samo v mestih pač pa tudi na podeželju in odročnih regijah, ter za odgovorno ravnanje z naravnim bogastvom, ki ga ima ta država še veliko. Zavzema se tudi za odgovornejše ravnanje z dediščino naših prednikov ter za aktivnejše vključevanje državljanov, predvsem mlade generacije pri odločanju o skupni blaginji in prihodnosti. ☀

foto: Jaka Gasar

Znani Romi

Na tej strani časopisa Romano Lil Vam bomo predstavili nekaj znanih ljudi, ki so Romi ali pa so imeli romske prednike. Ker je seznam slavnih romskih umetnikov precej dolg, bomo tokrat opisali le nekaj najbolj svetovno slavnih. Nekateri osebnosti so obdržale svojo romsko identiteto, nekateri pač ne. Najbolj znana oseba med romskimi filmskimi umetniki je prav gotovo:

Sir Charles Chaplin

(Walworth, London, 16/4/1889 - Vevey, Švica, 25/12/1977)

Rojen Charles Spencer Chaplin je bil eden najbolj ustvarjalnih in vplivnih režiserjev v dobi nemega filma. Mnogi so predvidevali, da je bil židovskega rodu. Toda trditev, kot je sedaj znano, ni bila popolnoma resnična. Znano je, da je bila njegova mati, Hannah Smith, Romkinja in verjetno je bil oče prav tako Rom. Oče je bil po poklicu komik, mati pa pevka.

Prvič se je pojavil na sceni pri petih letih. Njegova podoba potepuha, možiclja z majhnimi brčicami, klobukom, zvito palico in smešno hojo, je vse do danes sinonim za filmsko umetnost. Ustvaril je tudi več celovečernih filmov: *Tillie's Punctured Romance, The Kid, The Nut, A Woman of Paris, The Great Dictator* in še bi lahko naštevali.

Yul Brynner

(Vladivostok, 1915/07/07 - New York, 1985/10/10)

Vsa romska skupnost verjeto tudi dobro pozna igralca, po čigar zaslugi je bila na konvenciji v Londonu l. 1972 sprejeta samostojna označba besede „Rom“ obenem pa je bila sprejeta tudi romska himna *Đelem, Đelem*, Yul-a Brynner-ja. Njegov izvor je skrivnost za mnoge. Pravzaprav je imel 1 / 4 romske krvi in 1 / 4 judovske. Njegov oče, Boris Yuliyevich Bryner, je bil rudarski inženir,

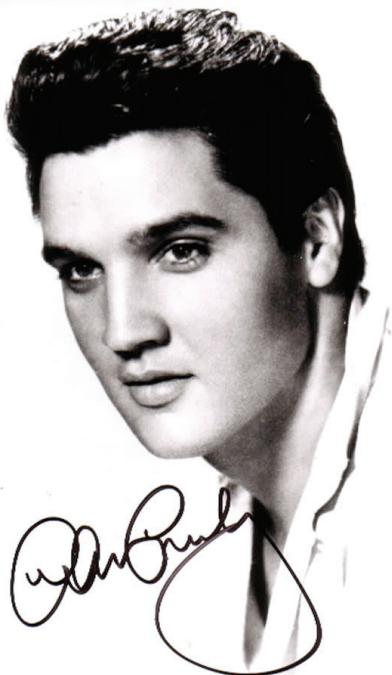

judovskega rodu, njegova mati, Marousia Dimitrievna (rojena Blagovidova) pa je bila pevka in igralka romskih prednikov. Ko je začel svojo pustolovsko življenje je živel med Romi, igral kitaro in delal kot trapezist v cirku. Posnel je mnogo filmov med katerimi pa so najbolj znani King and I, za katerega je prejel tudi Oskarja kot najboljši igralec, *Deset zapovedi, Anastasia, Taras Bulba* in še mnogo drugih. L. 1971 je bil je izvoljen za častnega predsednika Romov, katerega mesto je ohranil vse do svoje smrti l. 1985.

Elvis Presley

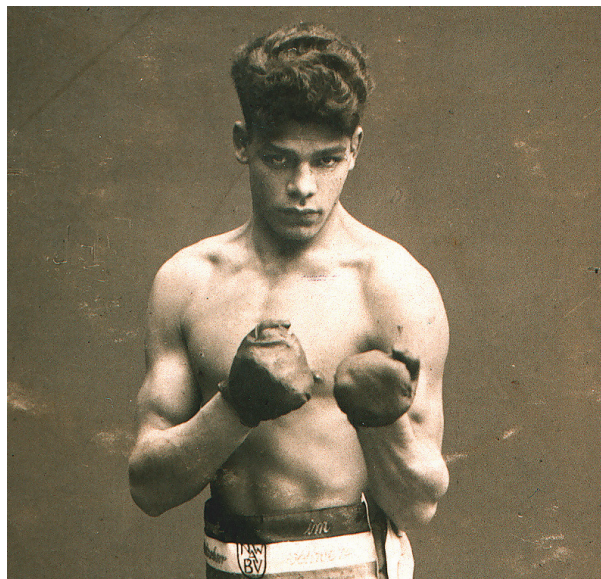
(East Tupelo, Mississippi, 1935/08/01 - Memphis, Tennessee, 16/8/1977)

Posebej tudi ni potrebno, da pojasnimo, kdo je Elvis Aaron Presley. Morda tisto, kar je manj znano je, da so njegovi predniki prišli iz Nemčije v zgodnjem 18. stoletju in je bil njihov izvorni priimek Pressler, kateri pa so bili del Sintske skupnosti. Ko je l. 1954 Elvis potrkal na vrata studia Sama Phillipa, saj je za mamin rojstni dan želel posneti ploščo, se je začela pot uspešnega glasbenika

Elvisa Presleyja. Elvis je zapustil neprecenljivo zbirko pesmi, ki jih bomo pomnili še dolgo, saj še danes nosi naziv **Kralj rock`n`rolla**. Odigral pa je tudi 27 filmskih vlog.

Johann Wilhelm „Rukeli“ Trollmann *(roj. 27. december l. 1907, umrl 09. februar l. 1943)*

Karizmatični Trollmann je bil nemški Sinto boksar in je postal izrazitejša zvezda boksa v poznih 20-ih letih. Posebno priljubljen je bil pri ženskem spolu, s katerim je flirtal tudi med borbami. 9. junija l. 1933 se je boril za naslov nemškega prvaka v srednje težki kategoriji. Čeprav je vodil za več točk od njegovega nasprotnika, Adolfa Witta, je bil boj ocenjen kot izenačen. Občinstvo se je upiralo in nacistični uradniki so bili prisiljeni priznati Trollmanna kot zmagovalca. Šest dni kasneje pa so mu ta naslov prvaka odvzeli.

Ko se je preganjanje Romov in Sintov v Nemčiji drastično povečalo, so aretirali tudi Trollmanna. V juniju l. 1942 in je bil interniran v koncentracijsko taborišče Neuengamme, kjer je bil tudi ubit.

Šele leta 2003 se je nemška boksarska zveza odločila priznati Trollmanna kot zmagovalca prvenstva iz l. 1933. ☺

The annual meeting of the Gypsy Lore Society

Poročilo o izvedeni znanstveni konferenci na univerzi v Grazu - Annual meeting of Gypsy lore society, 01.-03. September 2011, ki sta se jo udeležila predsednik Zveze romske skupnosti Slovenije-Umbrella in Društva Romski informacijski center Ljubljana – g. Haris Tahirović ter mag. Rinaldo Diricchardi.

Dostopno preko: <http://www.gypsyloresociety.org/the-latest-news/2011annualmeetingandconferenceongypsystudies>

in preko: http://www.uni-graz.at/fszwww/fszwww_forschung/fszwww_plurilinguallismus-23.htm

in program preko: <http://www.uni-graz.at/programme-am-2011-08-29.pdf>

1. september 2011 – Predstavitev dokumentarnega filma, ki ga je pripravilo avstrijsko romsko društvo iz Burgenlanda – Romano Centro – dostopno preko:

http://www.romano-centro.org/NEW/index.php?option=com_eventlist&view=details&id=29%3Ajahreskonferenz-der-gipsy-lore-society&lang=en

Isti dan je bil sprejem pri graškem županu, Siegfriedu Naglu, kjer je mag. Rinaldo Diricchardi tudi predstavil v letošnjem letu izdano zbirko Ciganska poezije z naslovom: Romanes htaj sintatikhes ghilija, ki jih je v romski jezik prevedel Haris Tahirović. Po avtorjevem recitalu svojih pesmi v romskem in angleškem jeziku, ki jih je prevedla Kristina Alice Waller. Sledil je slavnostni cocktail party s ciganskimi glasbeniki, ki ga je organizirala graška mestna uprava.

2. september 2011 - Predavanje mag. Ri-

nalda Diricchardi z naslovom: The German/Austrian Gypsy/Sinti minority in Slovenia: Crisis of ethnic identity – the old problems of their recognition in postmodern Slovenia/elsewhere. Po zaključku predavanj je sledil slavnostni banket za vse udeležence predavanj v restavraciji Das Schlossberg v Grazu.

“Gypsy Lore Society že več kot 30 let prireja znanstvene konference s področja romologije, etničnih študij in migracij, dotika pa se vseh romskih skupin in njihovih podskupin.”

3. september 2011 – Srečanja Gypsy Lore Society v Grazu je snemala tudi avstrijska državna televizija ORF, sprejem pri županu Graza pa so spremljali lokalni novinarji in fotoreporterji, mag. Rinaldo Diricchardi pa je bil tudi vključen v dokumentarni film režiserke Angelike Herta, njena spletna stran: <http://www.altearte.ro/talkingletters>

Malo je mednarodnih konferenc, ki se lahko pohvalijo s pretežno romskimi/sintskimi znanstveno-raziskovalnimi delavci, kot je vsakoletna konferenca ugledne znanstvene ustanove in založbe iz Velike Britanije, Gypsy Lore Society. Znanstvena ustanova in založba sta bili ustanovljeni v prejšnjem stoletju z namenom, promovirati romske, sintske in ostale znanstvenike, saj jim je bila pot v znanstveno delovanje v Evropi in svetu, veli

kokrat zaprta in nedostopna. Gypsy Lore Society že več kot 30 let prireja znanstvene konference s področja romologije, etničnih študij in migracij, dotika pa se vseh romskih skupin in njihovih podskupin. V Grazu se je letos predstavilo kar nekaj uveljavljenih in svetovno znanih imen, med njimi jezikoslovec Yaron Matras iz VB, etnologa in antropologa Elena Marushiaková ter Veselin Popov iz Bolgarije ter ukrajinski romolog, jezikoslovec in raziskovalec romskih dialektov Lev Čerenkov. Konferenca je bila razdeljena na tri osnovne sklope: jezikoslovje, sociologija, etnologija z zgodovino, ki pa so se delili na podsklope s predavanji in paneli in sicer: identiteta, sodobne migracije, ženske študije ter visoko izobraževanje Romov. Predavanja, predstavitve in okrogle mize so potekale na različnih lokacijah. Seminarji in paneli so

se odvijali večplastno. Zanimiva predavanja s področja romskih migracij v Evropi in na Balkanu so jasno opozorila na izredno težek položaj romskih migrantov po vsej Evropi, njene razsežnosti v EU – problem prosjačenja teh skupin v EU in na morebitne težave pri vzpostavljanju generacijskih/medgeneracijskih odnosov in vezi z matičnimi državami, ki postopoma izginjajo, saj se romski migranti težko odločajo za vrnitev na svoje revne domove v jugo-vzhodni Evropi in na Balkanu. Znanstveniki opozarjajo, da teh sodobnih, ekonomsko-socialnih migracij in problemov ne bomo rešili z zapiranjem meja EU, pač pa v večji dostopnosti ekonomskih in socialnih dobrin tudi do teh marginaliziranih skupin. Državni voditelji morajo zagotoviti vse potrebne ukrepe, da se izboljšata finančno, socialno in ekonomsko stanje, državne politi-

foto: Haris Tahirović

ke pa je potrebno usmeriti v reintegracijske družbene procese, v katerih morajo Romi in drugi migranti dejavno participirati. Evropske socialne in ekonomske politike pa morajo imeti stik s temi skupinami, integracija se ne vrši na papirju, pač pa na terenu.

Velik poudarek konference je bil tudi na različnih pojmovanjih romskih/sintskih/ciganskih identitet. Kar nekaj sociologov je opozarjalo na revivifikacijske tendence nekaterih romskih/ciganskih skupin v Evropi, da se ponovno oživi staro ime Cigan in se ga enako uporablja še naprej. V Evropi beležimo močne endogamne skupnosti kot npr. Sinti, Kale, Aškale, Giptarji ter Manoesje, ki so etnično endogamne in zaprte (ciganske/romske)skupine; poznamo jih kot ekskluzivistične indijske nomadske skupine. Te sku-

pine v veliki meri zavračajo inter-etnične in inter-kulturne stike, zato so v Evropi skoraj nepoznane. Znanstveniki, (med drugim tudi avtor) opozarjajo na nevarnost izolacije teh skupin, kajti sodobna EU zagovarja odprtost in multikulturalnost sodelovanja med narodi in etničnimi skupinami. Izredno veliko pozornosti je požela preliminarna predstavitev terenskega dela Evangelie Adamou, ki je predstavila mehiške Cigane/Rome/Gitanose. Njena terenska raziskovanja sicer še potekajo, vendar pa je zvočno predstavila njihov romski jezik. Predavanja so se zaključila s predstavitevjo zgodovine Ciganov v otomanskem imperiju, predavatelja Bilgehana Pamuka. V letu 2012 bo mednarodna konferenca Gypsy Lore Society potekala v Turčiji. ☉

Mag. Rinaldo Diricchardi recitira svoje pesmi | foto: Haris Tahirović

Svetovni dan romskega jezika 2011

V Zagrebu se je od 3. do 5. novembra letos odvijal svetovni dan romskega jezika in ob tej priložnosti tudi simpozij, ki ga je organiziralo Združenje za promocijo izobraževanja Romov »Kali Sara«.

Na simpoziju so romologi poudarili dve ključni temi: Raba romskega jezika/dialektov, v družini kot mikrocelici jezikovnega izobraževanja ter raba romskega jezika/dialektov v informacijski tehnologiji. Romologi so se tudi dotaknili teme standardizacije,

vprašanja romske terminologije ter kodifikacije romskega jezika in različnih romskih dialektov. Kodifikacija in standardizacija romskega jezika in njegovih dialektov in sub-dialektalnih skupin poteka pod supervizijo Svetovne organizacije Romov. Njena pot bo še dolga, saj ni videti pripravljenosti, da bi se v kratkem času lahko standardizirali različni romski dialekti ter se unificirali v enoten romski jezik. Simpozija se je udeležil tudi romolog Haris Tahirović iz RIC – Anglunipe.

foto: Haris Tahirović | Udeleženci simpozija o romskem jeziku in dialektnih skupin v Zagrebu od 3.-5.novembra 2011.

Simpozij romski jezik Zagreb

Amalalen, mothavtumendže kaj vi kava berš khatar 03.di ko 05. novembro 2011 berš, e amalimasko ke mothodol pe siklimasko si-kaipe e Rroma an e Kroacia „KALI SARA“

organizisarel „Sa tehemesko dives erromane čhibako“. Thaj pe kova, ano Zagreb kaičara themesko „SIMPOZI“ khatar e rromani čhib – „Than rromane čhibako pe dejači phuvlja, thaj ka lundžara pe okova berš kana nisi-sardama o procesi khatar e standardizacija, normalizacija thaj kodifikacija e rromane čhibače.

Sar dikha ane Kroacia, ane Evropa thaj e Lumnja ke si e recesija, Rudžirisarav tumen. Kaj ke probin ane pe tumaro angažmano ke aračhen saja dromese (dromesi karata, aeroporteski thaj aver.) dži ke Kroacija, a amen ka osiguritumendže o hape soipe ano Hoteli ano Zagreb, thaj aver čipota save čera ka aven ano Zagreb o ka avol Sa themesko dives e rromane čhibako.

Rudžrisarav tumen kaj ke bičhalen amendže so maj sigo tumaro avipe, gja ke šaj amen so maj lače ke gatisara tumaro avipe, thaj vi ke šaj ke da ane medije, ano žurnalo, thaj pe sa e thana kaj trubul. ☀

Znanstveni monografiji

Pri Društvu Romski informacijski in znanstveno-raziskovalni center Anglunipe, so v septembru in oktobru izdali dve znanstveni monografiji sintskega avtorja mag. Rinalda Diricchari z naslovom »Kraintikhe Sinti Estraiharia« in »Tudi Bog je umaknil svoj pogled od Ciganov-Romov: Berša bibahtalipe Romenghere thai naci holokausta« ter Zbirko Ciganskih poezij: »Romanes thai Sintatikhes ghilja«.

Znanstveni monografiji sta posvečeni skoraj 800-letni prisotnosti potomcev indijskih nomadov v Evropi (Cigani/Romi, Sinti, Kale, Jeniši Manušiči...) V obeh monografijah se avtor osredotoča na bistvene teme zgodovine in eksila iz matične domovine Indije, prihoda ciganskih skupin v Evropo, njihovo preganjanje, marginalizacijo skozi vsa stoletja njihove prisotnosti v Evropi ter na osrednje težišče – nacistični pogrom in holokavst. V prvi monografiji se avtor posveča indijski nomadski skupini Sintov, ki so poselili pretežno Zahodno Evropo in so najštevilčnejša skupina v Nemčiji. Avtorjevo raziskovanje pa je posvečeno gorenjskim Sintom, ki so del

nemško-avstrijskih družin Reichard, Segher, Taubmann, Müller in Höld.

Avtor, ki je sam pripadnik sintske družine Reichard ugotavlja, da so nacistična taborišča ter druga svetovna vojna zdesetkala to majhno indijsko skupnost, saj je njihov biološki prirast iz leta v leto manjši. Če smo jih v letu 1964, ob prvem popisu v takratni Jugoslaviji, našeli približno 140, jih je danes po skoraj 50 letih še vedno toliko. Pred nastopom nacizma je ta skupnost štela preko 450 članov, nacisti so 300 članov sintskih družin ob začetku vojne, isti dan, na Gorenjskem pobili 350 Sintov. 50 Sintov je bilo deportiranih v koncentracijska taborišča Dachau, Mauthausen, Auschwitz in Jasenovac, od koder pa se je le redkim uspelo rešiti in preživeti. Ostalih 50 Sintov pa je bilo izgnanih v Srbijo, kjer so se pridružili partizanom in odporniškem gibanju.

V drugi monografiji »Tudi Bog je umaknil svoj pogled od Ciganov/Romov: Berša bibahtalipe Romenghere thai naci holokausta« pa avtor svoje raziskovanje usmerja v matično in za vedno izgubljeno domovino Indijo, ki so jih te

ciganske skupine izgubile v treh zaporednih eksilih: iz Indije v Perzijo ter nazaj v 3. Stol.

.....
„Avtor vzporedno raziskuje tudi vzporedne znanstvene vire (zgodovina, cerkvena zgodovina in lingvistika) svoja opažanja pa podkrepi z arhivskimi dokumenti takratnih obdobj ...“

Po Kristusu, v 6. stoletju zaradi vdora islama v Pandžab in Sindh ter v 10./11. stoletju zaradi vdora otomanskega imperija na področja Indije in Perzije. Sledil je še en velik naval v začetku 14. stoletja, ki pa je ciganske skupine popeljal bližje Evropi in v srce Evrope.

Avtor vzporedno raziskuje tudi vzporedne znanstvene vire (zgodovina, cerkvena zgodovina in lingvistika) svoja opažanja pa podkrepi z arhivskimi dokumenti takratnih obdobj, ki so bogata zakladnica pričevanj iz prve roke, kot npr. cerkveni arhivi Vzhodne in Zahodne Cerkve. Avtor se tudi dotakne lingvističnih primerjav romskih dialektov, s katerimi se je srečal tudi Miklošič in jih pravilno razdelil ter tako obranil tezo, da so Cigani/Romi, Sinti itd. potomci indijskih nomadov v Evropi, kar jasno izpričuje jezikovna sorodnost ciganskega/romskega jezika s hindi jezikom ter dvema dialektoma: urdu in pandžabi. V monografiji se je avtor s posebno skrbnostjo in spoštovanjem do vseh ciganskih/romskih, sintskih... skupin posvetil tudi pogromu in holokavstu Romov/Ciganov na takratnih jugoslovanskih tleh, predvsem pa taborišču Jasenovac, kjer so ustaši pobili preko 40.000 Ciganov/Romov. Avtor tudi ugotavlja, da končnega števila vseh pobitih Romov ne bomo izvedeli.

Zbirka ciganske poezije, ki nosijo na-

slov Romanes htaj Sintatikhes ghilja pa je avtorjevo delo skozi lastno zorenje in življenje v katoliškem samostanu skozi gimnazijska leta ter študija teologije. V poezijah je zajeto eksistencialno vprašanje, zakaj trpljenje, zakaj žalost in vpetost v Boga. Poezije opisujejo iskanje božje pomoči v trenutkih groze in stiske ter trpljenje ciganskega naroda. Zbirka je prevedena še v romski in angleški jezik, projekt pa je podprla Nizozemska ambasada ter Romsko društvo Anglunipe Ljubljana.

Vsa avtorjeva literatura je dostopna v RIC Ljubljana ter v knjižnicah. ☀

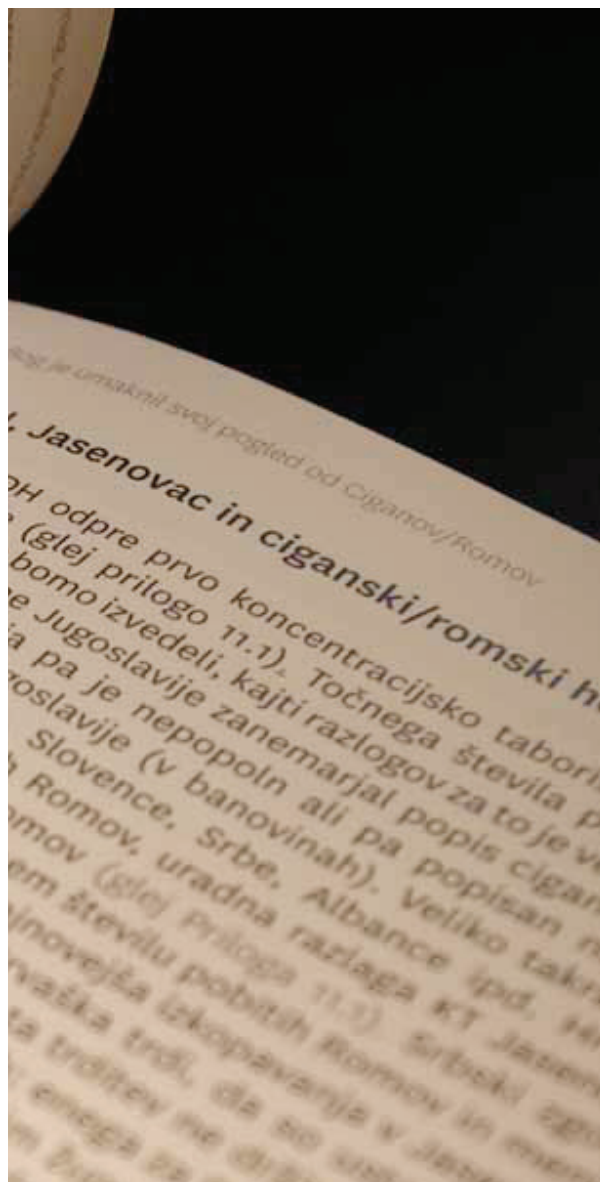

foto in oblikovanje knjige Sebastian Žetko

Romska kuhinja

Arlijska juha

Za pripravo juhe potrebujemo naslednje sestavine:

- 3-4 gomolje srednje velikega krompirja
(olupimo in zrežemo na kocke)
- 1 manjša glavica čebule
(drobno nasekljamo)
- 1 manjši por
(zrežemo ga na tanke kolute)
- 1 manjši koren zelene
(očistimo, zrežemo na kockice)
- 2 večji žlici masla
- 1 l do ½ l vode
- 2 dcl kokošje juhe
- sol in poper po potrebi
- pekoča paprika lovorov list
- peteršilj
- 2-3 žlice kisle smetane

Priprava:

V segreto posodo damo maslo. Ko se maslo stopi, dodamo krompir, čebulo, por in zeleno, ter dušimo 5 min. Dolijemo vodo in juho. Dodamo še lovor, poper, sol in pekočo papriko po okusu.

Dobro premešamo in kuhamo v pokritem loncu na močnem ognju od 15-20 min. Potem, ko odmaknemo posodo z ognja odstranimo lovor. Dodamo pa peteršilj in kisló smetano.

Zopet dobro premešamo in postrežemo.

Dober tek!

Ciganski golaž

Za pripravo potrebujemo:

- 500 g čebule
- 2 zeleni papriki
- 2 rdeči papriki
- 100 g mesnate dimljene slanine
- 200 g masti
- 350 g govedine
- 350 g svinjine
- 2 stroka česna
- 2-3 žlice sladke rdeče paprike
- 2-3 žlice juhe
- 5 manjših paradižnikov
- sol
- poper
- 1 žlica moke

Priprava:

Olupimo čebulo in jo narežemo na tanke rezine. Papriko operemo in očistimo semena ter jo narežemo na rezance. Slanino zrežemo na kockice in jo popražimo na masti.

Ko je slanina popražena dodamo goveje in svinsko meso, ki ga narežemo na večje kocke in tudi to popražimo z vseh strani. Dodamo rezine narezane čebule in česen, ki ga na drobno sesekljamo. Vse skupaj počasi dušimo, dokler meso ne postane mehko.

Rdečo papriko zmešamo v juho, (s to bomo zalivali golaž) medtem, ko se bo ta počasi dušila na zmernem ognju.

Paradižnike poparimo z vrelo vodo, da jih lažje olupimo, ter jih sesekljamo na kockice. Vmešajmo ga v golaž. Golaž posolimo in popramo po okusu. Jed počasi dušimo še nadaljnjih 15 min.

Moko vmešamo v malo juhe ali vode in z neprekinjenim mešanjem dodajamo v golaž. Kuhajmo še naslednjih nekaj minut, dokler se golaž ne zgosti po vašem okusu.

Čas priprave in kuhanja:

več kot 60 min.

Opomba:

Pravi ciganski golaž se kuha na način, ki so ga uporabljali naši predniki in sicer v kotlu nad ognjem, zato je to dobra ideja za potešitev lakote na kakšnem pikniku. Pa dober tek!

Krap na star romski način

Za pripravo potrebujemo:

- 1,5 kilogramskega krapa
- 5 dag masla
- 3-4 srednja krompirja
- 1 ½ čebule
- 20 dag prekajene slanine
- kislá smetana
- pol žlice rdeče paprike
- sol
- žlica, na tanko sesekljanega peteršilja

Priprava:

Krapa očistimo in operemo.

Glavo in rep odstranimo, trup ribe razrežemo na kotlete, ki naj bodo široki 2-3 cm in jih posolimo. V segreto posodo ali pekač damo maslo in počakamo, da se ta raztopi. Nato v posodo narežemo, na tanke rezine, kuhan krompir in ga razporedimo tako, da pokrije dno posode. Krompir posolimo in nanj narežemo na tanke rezine čebulo, na čebulo pa dodamo rezine slanine.

Na vse te sestavine pa na koncu dodamo še ribje kotlete. Povrhu vsega polijemo polovico kisle smetane, jed damo v pečico, kjer na srednji temperaturi pečemo približno 25 minut. Ko je krompir mehak, pekač vzamemo iz pečice in preko jedi posipamo narezan peteršilj in rdečo papriko ter vse to, še enkrat prelijemo z ostankom kisle smetane. Jed je pripravljena. K jedi lahko postrežemo zeleno solato.

Dober tek! ☺